

שיפור כוח האדם בהוראה ישפר את איכות החינוך ועשוי לסייע בהפחתה של נשירת תלמידים ממערכת החינוך

מאת: טארק מוראד

"החינוך הוא מה שנשאר, כאשר שוכחים את כל הדברים שלמדנו בבית-הספר. מטרת החינוך צריכה להיות: אנשים המצטיינים בעצמאות, במחשבה ובמעשה ועם זאת רואים בשירות למען הכלל את משימת חייהם העיקרית." (אלברט איינשטיין)

לחנוך את נפשו של הילד משמעותו לשחרר אותו מהמושכות ולתת לו לרוץ חופשי כדי שיחקור ויגלה במה הוא טוב, מה מעניין אותו ומה הוא רוצה. במילים אחרות, ימצא מי הוא, תחת עיניו הפוקחות של המורה (ג'ויס קורטק פטרול).

הלמידה האנושית נוטה להתרחש כחלק מהחינוך, מהתפתחות אישית, מהשכלה, או מהכשרה. אם נסתכל על מערכת החינוך כיום ובמיוחד על מערכת החינוך במגזר הערבי נוכל לראות את האמת המרה, לפיה החינוך הפך להיות תהליך של אגירת מידע פסיבית מטעם התלמידים. רוב החומר שהתלמיד "קולט" במהלך חייו במערכת החינוך הוא רק למטרת תיוג מספרי. התלמיד צריך לשנן את מה שהוא למד. אחרי הבחינה הוא שוכח את רוב החומר שהוא למד. יתר על כן, מרבית התכנים שהתלמידים מקבלים בביה"ס אינם יעילים בחיים האמיתיים, הם לא תורמים להם להיות מצליחים יותר. לכן התלמידים מרגישים שיש נתק בין עולם ביה"ס לעולם האמיתי וזה יוצר אצלם הרגשה של זלזול בביה"ס ומפיג את הדחף הפנימי שלהם להצליח או אפילו להשלים את לימודיהם. הם מעדיפים "לצאת לחיים" כמה שיותר מהר כדי להשתפשף ולרכוש ניסיון במטרה להבטיח חיים מכובדים. מורה או מורה בבית ספר מספקים חינוך לתלמידים (ילדים) וסטודנטים (מבוגרים). תפקידו של המורה הוא לעתים קרובות פורמליים ומתמשכים, שמתבצעים בבית הספר או במקום אחר לחינוך פורמלי. ולעניות דעתי, המורים כמו אנשי מקצוע אחרים, חייבים להמשיך ללמוד, לחדש ולהתחדש בהתפתחות מקצועית מתמשכת. זאת מפאת העובדה שתפקידו של המורה לספק הדרכה באוריינות והכשרת אוריינות, ועבודתו בטבעה מחייבת אומנות מקצועית וכישורי החיים.

מורים הם הסוכנים הבלעדיים לתהליך הלמידה, ההצלחה והכישלון הוא שלהם ולא של התלמידים. יתר על כן, התפקיד של המורה לוקח ממדים מעבר להעברת חומר, הוא יכול לגרום לתלמידים לאהוב את ביה"ס או לעזוב אותו. לכן צריך לשפר את איכות כוח האדם בהוראה כדי להילחם בתופעת הנשירה של ילדים ממערכת החינוך. מורים צריכים להיות בראש ובראשונה בני אדם במובן שהם מסתכלים על התלמידים בגובה העיניים ולהיות רגישים לנקודות החולשה והחוזק של כל התלמידים. הפן האישי בתהליך הלימוד בימינו מאוד חשוב להצלחת התהליך הלימודי.

התפקוד בעולמנו משתנה בקצב מהיר, ובמיוחד במערכת רגישה ומורכבת כזו של מערכת החינוך הפועלת במגוון רחב של שיטות ודרכי התערבות, שבה קיימת חבירה ישירה עם התלמידים בעלי מאפיינים שונים, מחייב טיפוח היכולת היצירתית של כל המורים - מתחילים כוותיקים. יכולת יצירתית גבוהה תסייע למורה, לא רק בטיפוח היצירתיות ודרכי הלימוד, אלא גם בהשבחת המקצוע ובהעלאת רמת ההישגים. יכולת כזו תסייע למורים להתמודד עם השינויים הרבים והתכופים בתכניות הלימודיות ובשיטות הלימוד וכמו כן לשמור על קשר חיובי הן עם התלמידים והן עם העמיתים. אי לכך, עלינו לטפח ככל האפשר את יכולת-החשיבה ואת התכונות העשויות לעודד התנהגות יצירתית יותר של המתכשרים בתחום החינוך והלימוד. נקודה חשובה נוספת בתהליך ההתמודדות עם תופעת הנשירה היא שתהליך זה צריך להיות ממושך ולא חד פעמי או נקודתי, כי צריך לזכור תמיד ההווה והעתיד של התלמיד מתבססים על העבר כולל קשיים וטראומות שהוא עובר בחייו כתלמיד בתוך ביה"ס. השינוי הקונסטרוקטיבי הוא תוצאה של תהליך מתמשך של לוויה והדרכה. לכן, טיפול של בתלמידים נושרים צריך להתנהל בשלבים באופן קבוע ומתמשך. מטרת העל של התהליך הטיפולי בעיניי היא העצמה, תיאוריה שהחלו לדבר עליה בעיקר בשנות התשעים. מדובר בתהליך ולא על אירוע חד פעמי שעובר האדם או הקהילה. משמעותו מעבר ממצב של חוסר אונים למצב של שליטה יחסית בסביבה ובגורל. מעבר זה מתבטא בתחושת היכולת לשלוט ובשיפור היכולת הממשית לפעול. העצמה מבוססת על התיאוריה האקזיסטנציאליסטית של ויקטור פרנקל לפיה לאדם יש משמעות בחייו וצורך בשליטה בחייו. העצמה מביאה את האדם מחוסר אונים לשליטה, ועל אנשי החינוך לעזור לתלמיד למצוא את הכוחות שיביאו אותו לשליטה. דרך תהליך זה אנו יכולים לצייד את התלמידים בכלים הנחוצים להם להתמודד עם בעיית הנשירה.

ביה"ס הוא מערכת שעומדת בפני עצמה. כל מערכת צריכה לספק את המשאבים: צדק ושוויון, חופש ושלווה לחבריה. אם היא לא מסופקת אז קיים פער וחוסר איזון. ואנו שתפקידנו ליצור קשרים ביני-אישיים בתהליך הלמידה-ההוראה צריכים לקחת בחשבון את כל המערכות שמסביב ולבדוק את השפעתן על התלמיד. אם התלמיד מרגיש אפליה, אי צדק ודיכוי בתוך ביה"ס הוא ישאף להשתחרר ממנה, אחת הדרכים היא נשירה.

לסיכום, תופעת הנשירה היא אחת הבעיות החמורות במערכת החינוך בישראל, איתה יש להתמודד בהקדם. ככל שהמודעות של המורים תגדל, וההבנה כי הכלה וקבלה נחוצים לשם טיפוח סביבת למידה נעימה, כך תשתפר הרגשתם של הלומדים ותחושת החופש האישי בביה"ס תגבר. אם נתן לתלמידים להתפתח ולהתקדם באופן טבעי עם הדרכה נכונה ואווירה תומכת ואוהבת, אזי נוכל להתמודד ואף להפחית משמעותית את בעיית הנשירה.